

3. Freilich R., Shechtman Z. The contribution of art therapy to the social, emotional, and academic adjustment of children with learning disabilities. *The Arts in Psychotherapy*. 2010. Iss. 37. pp. 97–105.

4. Maor P. Art therapy for children with learning disabilities. *ISER: Issues in Special Education & Rehabilitation*. 1999. Iss. 14(1). pp. 37–51.

5. Regev D. *Art Therapy with Special Education Students*. NY, London: Routledge. 175p.

Олена Луценко

*доцент, кандидат філософських наук,
доцент кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності
СумДПУ імені А. С. Макаренка,
м. Суми*

ВРАХУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПОТРЕБ ТА ІНТЕРЕСІВ БАТЬКІВ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Авторка піднімає питання щодо врахування державою потреб та інтересів батьків, які виховують дітей з інвалідністю на засадах ефективного і якісного соціально-правового захисту людей з інвалідністю. У статті порушена проблема закріплення правового і соціального статусу такої категорії, як «батько-одинак», в тому числі і в трудовому праві. Зауважується необхідність реформи державної політики щодо сімей, де виховується дитина з інвалідністю.

Ключові слова: *інвалідність, соціально-правовий захист, дитина з інвалідністю, гендерні аспекти.*

Особливого значення у соціальній реабілітації дітей з інвалідністю, у їх соціалізації та інтеграції у суспільство набуває сім'я такої дитини, а саме батько й мати.

Хоча інтерес до процесів соціалізації та соціальної підтримки дітей з особливими потребами в представників різних наукових напрямів значний (Дзоз В., Завгородня М., Наберушкіна Є., Олійник Г., Перфільєва Н., Слезанська Г., Тараскіна, Л., Ярська-Смірнова Є. та ін.), проблема врахування державою потреб та інтересів матерів та тат, які виховують дітей з інвалідністю в рамках сучасної соціальної роботи є недостатньо вивченою..

Мета статті – розглянути гендерні аспекти проблеми врахування державою потреб та інтересів батьків, які виховують дітей з інвалідністю на засадах ефективного і якісного соціально-правового захисту людей з інвалідністю, соціальної підтримки сімей та роботи з ними.

Спробуємо розкрити тему, спираючись переважно на існуючі державні розробки, що висвітлюють питання соціальної підтримки дітей з особливими потребами у сучасному українському суспільстві.

Загальновідомо, що у більшості випадків виховання дитини-інваліда, догляд за нею лягає на плечі матері.. Через це, нечисленні, на жаль, посібники і методичні рекомендації великого значення надають переважно процесу соціалізації дитини, підтримці і соціально-психологічній реабілітації дитини і її матері. Наголошується, що саме від материнської поведінки, мужності, витримки залежить і доля дитини.

Що стосується чоловіків, батьків дітей-інвалідів, народження дитини з особливими потребами часто сприймається як обмеження його чоловічої гідності. Тому, чимало чоловіків переносять відповідальність за народження дитини-інваліда на жінку. Жінка, залишаючись сам на сам з дитиною-інвалідом має більше обов'язків.

Відповідно до цього законодавство України передбачає оформлення постійного догляду з відповідними соціальними виплатами на догляд за дітьми-інвалідами віком до 18 років, що призначається. одному з батьків, усиновителів, опікуну, піклувальнику, які не працюють, не навчаються (крім заочної форми навчання), не проходять службу, не займають виборну посаду і фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом. Одначе, одиноким матерям надбавка на догляд за дитиною-інвалідом віком до 18 років призначається незалежно від факту роботи, навчання та служби [3].

Матері дитини-інваліда може бути надано один додатковий вихідний день на місяць за рахунок власних коштів підприємства на підставі ст. 9-10 КЗпП України; жінку — матір дитини з інвалідністю заборонено без її згоди тимчасово переводити на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором (частина третя ст. 33 КЗпП), залучати до надурочних робіт (частина третя ст. 63 КЗпП) і направляти у відрядження (ст. 177 КЗпП); на підприємствах і в організаціях для жінок, які мають дитину-інваліда, може встановлюватись за рахунок власних коштів скорочена тривалість робочого часу;на прохання жінки, яка має дитину-інваліда, у тому числі таку, що перебуває під її опікою, власник або уповноважений ним орган (під час прийняття на роботу і згодом) зобов'язаний установлювати їй неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

Мати дитини-інваліда має право на щорічне надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю сім календарних днів без урахування святкових та неробочих. Також слід зауважити, що мати, яка народила та виховала до шестирічного віку інваліда з дитинства, матиме право на достроковий вихід на пенсію, але не раніше ніж за п'ять років до досягнення пенсійного віку, передбаченого ст. 26 Закону України «Про

загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», за наявності не менше ніж 15 років страхового стажу [3].

Це, відповідно, не повний перелік пілґ, який має жінка-мати, що виховує і доглядає дитину-інваліда. На часі постає проблема закріплення правого і соціального статусу такої категорії, як «батько-одинак», в тому числі і в трудовому праві. Щороку з'являються неповні сім'ї без матері, тому зараз постає питання про захист чоловіків-батьків та сприяння їх участі в житті дитини.

Можна говорити про те, що існують наступні обмеження, порівняно з наданим вище переліком пілґ, встановлених для одиноких матерів, :Зокрема, одинокому батьку не передбачено надання додаткових гарантій щодо працевлаштування; не встановлено обов'язок розглядати спори про відмову у прийнятті на роботу одинокого батька (при наявності дитини віком до 14 років) безпосередньо в районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах [1].

Фахівці зауважують, що реформи державної політики щодо сімей, де виховується дитина з обмеженими можливостями, мають включати наступне:

1) підвищення спектру реабілітаційних послуг та збільшення забезпечення спеціальною дошкільною та шкільною освітою дітей з особливостями у розвитку;

2) надання статусу соціального працівника батькам, дітям яких потрібен довічний догляд та які не забезпечені освітою. Необхідно виплачувати допомогу та надати соціальний пакет (оплата пенсійних відрахувань, соціального страхування та медичного страхування) у разі підтвердження статусу соціального працівника;

3) створення умов для професійного навчання та перекваліфікації з урахуванням потреб батьків дітей з особливостями у розвитку (приміщення з дитячою кімнатою та спеціальним педагогом);

4) створення робочих просторів для віддаленої роботи батьків (зі спеціалізованою кімнатою для дітей з інвалідністю);

5) розробка та затвердження Закону про додаткову відпустку за станом здоров'я дітей, що передбачає пролонговану декретну відпустку батькам дітей з інвалідністю та додаткову 12-тижневу неоплачувану відпустку для працюючих батьків [4].

Існує необхідність і у більш ефективній і упорядкованій системі навчання самої сім'ї, яка виховує дитину-інваліда для того, щоб вона стала помічницею у реабілітації та подальшій інтеграції інваліда у суспільство. Безумовно, як жінки, так і чоловіки, що мають на вихованні таку дитину, повинні отримувати якісну допомогу від держави. Потрібні враховуватися всі потреби та інтереси таких батьків задля можливості виховання ними

дитини з інвалідністю, надаватися виплати на дитину, пільги, можливість працювати, а також мати захист від гендерного, фізичного і сексуального насильства.

Список використаних джерел

1. Гарантії одиноких батьків та матерів у трудовому праві. Газета «Закон і Бізнес» / - URL: Режим доступу: <https://zib.com.ua/ua/print/79137-garantii-odinokih-batkiv-ta-materiv-u-trudovomu-pravi.html>
2. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям з інвалідністю: веб-сайт департаменту соціального захисту населення Сумської міської ради / - URL: Режим доступу: <https://dszn.smr.gov.ua/derzhavna-sotsialna-dopomoga-invalidam-z-ditinstva>
3. Категорії працівників, які мають дітей \ Журнал Кадровик.UA Спецвипуск № 03 / 2019, липень / - URL: Режим доступу: <https://e.sv.kadrovik.ua/kadrovikua-specvipusk-2019-3/rozdil-1-katehoriyi-pratsivnykiv-yaki-mayut-ditey>
4. Трудова діяльність батьків особливих дітей – як допомогти їм реалізувати свої трудові права? Програма для молодих дослідників у галузі публічної політики. К., 2021 р., 43 с.

Галина Олійник

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В. Гнатюка

Ольга Главацька

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В. Гнатюка
м. Тернопіль

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

В статті обґрунтовано сутність поняття «соціальна адаптація». Висвітлено процес, мету та основні завдання соціальної адаптації дітей з особливими потребами. Виділено два типи соціальної адаптації, а саме: активна соціальна адаптація та пасивна соціальна адаптація. Подано особливості соціальної адаптації дітей з особливими потребами.